

Forord

Mattilsynet leverer med dette sin årsrapport for 2009. Etter dette forordet følger et sammendrag av rapporten som kortfattet viser vår vurdering av status, utfordringer og produksjon.

Mattilsynet er nå en velfungerende etat, og vi håndterer regelverksutvikling, overvåking, tilsyn, hendelser, driftsoppgaver, kjøttkontroll og utviklingsarbeid på en god måte. Det betyr ikke at alle utfordringer er løst, at vi opplever at vi har ressurser til alt vi mener bør gjøres, eller at vi vil takle fremtidige hendelser uten problemer. Vi har som mål å forbedre oss hele tiden, det vil si at oppgaver skal gjøres litt bedre enn i går eller litt bedre enn i fjor. Jeg opplever at vi har en kultur i etaten som er opptatt av dette, noe jeg synes vi kan være stolte av.

Vi har vært gjennom et begivenhetsrikt 2009. Året var preget av mange hendelser knyttet til både plantehelse, fiskehelse, dyrehelse og mattrygghet. I tillegg til andre dyrevelferdsoppgaver, var det mye oppmerksomhet og arbeid knyttet til velferd for pelsdyr. Hendelser påvirker produksjonen vår, vi produserer mer, men annerledes og mindre forebyggende enn det vi planla. De mange hendelsene gjenspeilet seg også i medias dekning av Mattilsynet i 2009. Antall medieoppslag var det nest høyeste i Mattilsynets levetid, nemlig 21 793. Svært mange av medieoppslagene krever at våre fagfolk må arbeide med kommunikasjon i tillegg til den forvaltningsjobben de har ansvar for.

Mattilsynet feiret sitt 5-års jubileum gjennom 2009. Jeg benyttet anledningen til å besøke mange distriktskontor, og tidlig i 2010 vil jeg ha besøkt alle 54. Mitt inntrykk fra dette er at våre medarbeidere opplever å være "mattilsynere". Vi har klart å skape en etatsidentitet, noe som ikke er en selvfølge etter en storstilt fusjonsprosess. Jeg ser hvordan kompetente medarbeidere er i stand til å løse utfordringer på en god måte. Samtidig hører jeg frustrasjonen fra samfunnsengasjerte medarbeidere som ser hvor mye mer godt arbeid vi kunne ha gjort dersom vi hadde hatt mer ressurser.

Gjennom samarbeidet med Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM), kunnskapsinstitusjonene, vår egen storstilte prøvetaking og gjennom våre områdeanalyser, begynner vi å få god kunnskap om tilstanden på forvaltningsområdet vårt. Det er stort, og det er krevende. Sammen med det viktige regelryddingsprosjektet vårt vil økt kunnskap om tilstanden gi oss evne til å lage bedre regelverk for brukere, bedre regelverk for tilsynspersonell og gi riktigere og mer helhetlig beskyttelse av de vi skal beskytte.

Med den kunnskapen vi nå har gjennom måltallsystemet, Mattilsynets tilsynssystem (MATS) og tidsregistreringen, vil vi i større grad fremover kunne vurdere hvilken *tilsynsmetode* som er riktig. Poenget er å forsterke forbedringsarbeidet til de ansvarlige aktørene mest mulig. Jeg ønsker at vi i årene som kommer skal være noe mindre opptatt av *antall* tilsyn og mye mer opptatt av *effekten* av arbeidet vårt.

MATS-prosjektet nærmer seg slutten. I 2009 tok vi i bruk to nye dellerleveranser, og prosjektet skal slutføres i juni 2010. Med det er et stort faglig utviklingsarbeid for enhetlig og effektivt tilsyn gjort og et stort kjøp av IKT-tjenester gjennomført. I dag ser det ut til at vi får en kostnadsoverskridelse på IKT-kjøpet på ca 10 prosent og en leveringsforsinkelse på ca et halvt til trekvart år i forhold til hva vi planla for 4-5 år siden. Det er vi fornøyde med.

Churchill sa: "This is not the end, this is not even the beginning of the end, but it may be the end of the beginning." Noe pompøst kanskje, men MATS skal nå tas i bruk av alle på alle påtenkte forvaltningsområder, det skal videreutvikles og tilpasses nye behov og sikre bedre effekt av arbeidet vårt i årene fremover. Dessuten skal store grupper eksterne brukere ta det i bruk. De skal lære det, og de forventer at systemet er tilgjengelig døgnet rundt. Det er på mange måter nå jobben begynner.

Jeg opplever at vi i regelverksutviklingen samspiller godt med politiske myndigheter og næring. Vi er også blitt flinkere til å medvirke i det internasjonale arbeidet som regelverksutvikling på matforvaltningsområdet er. Ved å se internasjonale, europeiske og nasjonale prosesser i sammenheng kan vi få bedre resultater på en mer effektiv måte.

I 2009 utviklet Mattilsynet en ny strategi. Der har vi lagt vekt på hvordan vi på en god måte skal møte fremtidige utfordringer knyttet til fire utviklingstrekk regjeringen har satt fokus på; klima, næringsutvikling, globalisering og brukerretting. Gjennom en omfattende prosess var store deler av Mattilsynet involvert i arbeidet, og strategien ligger til grunn for planarbeidet vårt for 2010.

Strategiarbeidet viste at vi forventer en økning i risikobildet på forvaltningsområdet vårt som følge av de fire utviklingstrekkene. Det er viktig at Mattilsynet fremover har ressurser og organisering som sikrer tilstrekkelig kraft til forebyggende arbeid, slik at vi ikke kommer inn i en vanskelig spiral med større og større andel reparasjonsarbeid.

Som leserne skjønner, har medarbeiderne i Mattilsynet i 2009 gjort en stor jobb som jeg er stolt av.

Oslo 15.mars 2010

Joakim Lystad
Administrerende direktør

Sammendrag

Dette er en sammenstilling av det viktigste arbeidet i Mattilsynet i 2009. For mer detaljert fremstilling henvises til de enkelte kapitler.

Første kapittel gir en oversikt over hvordan Mattilsynet har fulgt opp de overordnede føringene fra våre tre eierdepartementer og prioriterte oppgaver hvor Mattilsynet har fått særskilte midler fra Landbruks- og matdepartementet i 2009 omtales i kapittel to.

Tredje kapittel beskriver statusen på Mattilsynets forvaltningsområde vurdert opp mot Mattilsynets effektmål, mens Mattilsynets produksjon, herunder regelverksutvikling og tilsynsproduksjon, beskrives i kapittel fire. Her foreligger også viktige konklusjoner knyttet til resultater fra tilsynet.

Mattilsynets etterlevelse av administrative krav og forventninger, inklusive kommunikasjon og informasjon beskrives i femte kapittel, etterfulgt av vårt samarbeid med kunnskapsinstitusjonene på matområdet og Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) i kapittel seks.

Økonomi og regnskapsresultat er omtalt i kapittel sju og det gis til slutt en oversikt over ressursbruk og sammenheng mellom inntekter og utgifter i kapittel åtte.

Særskilte satsinger i 2009 (Kap 2)

Nedenfor omtales prioriterte oppgaver hvor Mattilsynet har fått særskilte midler fra Landbruks- og matdepartementet for 2009.

Styrket kontroll med mattrygghet i skjellproduksjonen

På grunn av forsinkelser i Islands behandling av hygienepakken, ble ikke utvidelsen av overvåkings- og kontrollprogrammet iverksatt i 2009.

Retningslinjer for klassifisering av produksjons- og høstingsområder for skjell ble utarbeidet og var klare for implementering ved innføring av hygienepakken.

Styrket tilsyn med fiskehelse, drikkevann og småskalaproduksjon

Styrket tilsyn med disse områdene ble prioritert, og det tilført ekstra ressurser til kompetanseheving på alle tre områdene. Det er i tillegg gjennomført tilsyns-kampanjer på områdene fiskehelse og småskala matproduksjon. Mattilsynet har hatt en betydelig økning i ressursbruken på områdene fiskehelse og småskalaproduksjon. For drikkevann har det imidlertid vært en nedgang i antall tilsyn og antall ukeverk registrert, sammenliknet med 2008. I 2008 var tilsynsproduksjonen på drikkevann spesielt høy grunnet en omfattende nasjonal tilsynskampanje. Andre mulige årsaker til hvorfor vi har en nedgang i tilsynet på drikkevann på tross av særskilt satsning, er nærmere omtalt i kapittel 4.3.1.

Tilsyn med en ny ordning for sunnhetsmerking av mat

Forskrift om Nøkkelhull ble fastsatt i Norge, Sverige og Danmark 17. juni 2009 og Mattilsynet og Helsedirektoratet hadde ansvaret for arbeidet i Norge. Mattilsynet har utarbeidet en veileder til forskrift om nøkkelhullmerking for å sikre lik forståelse i de nordiske landene, denne ble laget i tett dialog med Helsedirektoratet, Livsmedelsverket og Fødevarestyrelsen. Mattilsynet ledet også arbeidet med å etablere nettstedet www.nokkelhullsmerket.no, som ble lansert i august.

Det er gjennomført og planlagt flere nordiske forbrukerundersøkelser, og det samarbeides om kommunikasjon og evaluering. Undersøkelsene viser at kjennskapen til Nøkkelhullet har økt markant i både Danmark og Norge, mens den i Sverige har holdt seg konstant på 98 %. Tilliten til merkeordningen er høy i Sverige og økende i Danmark og Norge. Kjennskapen til at myndighetene står bak merkeordningen er imidlertid lav i alle tre land, kun 2 av 10 vet dette.

Hovedansvaret for kommunikasjonsarbeidet ligger hos Helsedirektoratet.

Oppfølging av økt tilsynsbehov knyttet til økologisk produksjon og omsetning

Debio, som har ansvar for tilsyn på økologiområdet, fikk styrket budsjettet i henhold til tildelingsbrevet til Mattilsynet, og økte i 2009 sin tilsynsproduksjon sammenlignet med 2008. Mattilsynet og Debio har drøftet den økonomiske situasjonen for Debio i 2010 i lys av flere økologiske primærprodusenter. Mattilsynet har fulgt dette opp overfor departementet med forslag til endringer i gebyrer og grunnbevilgning. Debio har foretatt vesentlige grep for å rasjonalisere og effektivisere sin drift

Utvidet åpningstid for grensekontrollen i Troms og Finnmark

Ordningen er foreløpig ikke innført da den er avhengig av at det innføres nye gebyrer for utvidet åpningstid. Utkast til høringsdokumenter for gebyrene ble oversendt departementet i desember 2008, Mattilsynet avventer endelig klarering.

Mattilsynet regionkontor Troms og Finnmark bemannet i 2. halvår 2009 opp de aktuelle grensekontrollstasjonene slik at ny ordning kan innføres på kort varsel.

Videreføring av arbeidet med en smilefjesordning ved tilsyn i serveringsvirksomheter

Mattilsynet gjennomførte i 2009 et prosjekt for å utrede konsekvenser av en nasjonal smilefjesordning. Prosjektet hadde med representanter fra alle nivåer i Mattilsynet, samt organisasjonene. I konsekvensutredningen er ulike alternativer, kostnader og antall nødvendige årsverk vurdert, og på bakgrunn av dette har Mattilsynet anbefalt Helse- og omsorgsdepartementet at det ikke innføres noen nasjonal smilefjesordning.

Håndtering av blåtunge

Det ble bevilget 15 mill.kr til håndtering av blåtungevirus i revidert nasjonalbudsjett. Midlene ble øremerket utgifter til analyser og andre tjenestekjøp knyttet til kartlegging og overvåking. Midlene ble benyttet til forsterket overvåking, bekjemping og utvikling av relevant systemstøtte i MATS.

Mens Sverige og Danmark har valgt en vaksinestrategi, valgte Norge å bekjempe sykdommen med kartlegging, overvåking og slakt av smittede dyr. Strategien har så langt vært vellykket, og den har i følge beregninger spart samfunnet for ca 60 mill kr pr år i en treårsperiode.

Særskilte prosjekter – eSporing:

Prosjektet ledes av LMD. Mattilsynet fikk i 2009 tildelt 2,78 mill. kr for å tilpasse interne systemer til ny identifikator i landbruket, videreføre prosjektet med radiomerking (RFID) av sau og starte arbeidet med å tilrettelegge for kjedesporing mellom Mattilsynet og slakteriene i forbindelse med kjøttkontroll. Dette håndteres av e-sporingssekretariatet

Mattilsynet hadde i 2009 utgifter til eSporing på ca. 1 mill kr. Midlene ble brukt på ferdigstilling av primærident-prosjektet – grønn og blå sektor.

Mattilsynets effektmål (Kap 3)

Mattilsynets effektmål beskriver situasjonen på de enkelte områdene etaten er ansvarlig for.

Helsemessig trygg mat

Statusen på området trygg mat er god.

Foreløpig RASFF-rapport (Rapid Alert System for Food and Feed) viser at det ble sendt ut flere meldinger i 2009 enn året før, men antall meldinger fra Norge synker. Nesten halvparten av meldingene vi sendte omhandlet funn av *Salmonella* spp.

Norge har en gunstig situasjon sammenlignet med andre land når det gjelder smittestoffer i mat. Når det gjelder forekomsten av sykdom i befolkningen viser de foreløpige tallene at det er forholdsvis stabilt sammenliknet med 2008. Folkehelseinstituttet vil i løpet av våren 2010 publisere de endelige tallene for 2009 og vil der også utdype sin vurdering av situasjonen

Det er få funn av fremmedstoffer i næringsmidler i Norge, og situasjonen har vært stabil i flere år.

Det er ikke målt mykotoksiner over grenseverdiene i korn. Målinger viser imidlertid at grenseverdiene for muggsopp overstiges i en stor andel av prøvene. Dette er et område med økende oppmerksomhet pga økende forekomst og mulig helsefare.

Nivået for fremmedstoffer i animalsk mat er som tidligere år. Det er ikke funnet spor som gir grunnlag for mistanke om ulovlig medisinbruk. Det er noen funn av tungmetaller (kadmium), naturlig forekommende hormoner og thyreostatika, og det er bestilt analyse av kadmiumproblematikken hos Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM).

Også tilstanden for fisk og sjømat er generelt god. Det er i 2009 ikke funnet fremmedstoffer i oppdrettsfisk og skjell. Prøver tatt fra ål i Grenlandsfjordene har imidlertid høye verdier av dioksiner og furaner, mens torskeleverprøver generelt har langt høyere verdier av dioksiner og dioksinlignende PCB enn det EU anbefaler. Her foreligger det kostholdsrad fra Mattilsynet.

Kartlegging viser at akrylamidnivået i norsk mat er relativt stabilt, stekte potetprodukter har de høyeste mengdene. Det er ut fra helsefare ønske om å få ned nivåene, men dette er krevende. Matmyndighetene i EU og Norge samarbeider med næringen om dette.

Friske planter, fisk og dyr

Plantehelsestatusen i Norge ansees for meget god sammenlignet med andre land i Europa, og det er liten endring i plantehelsesituasjonen fra 2004 til 2009.

Lakselus var den største utfordringen på fiskehelseområdet i 2009. Lusemengden har økt, det er større andel lus som er resistent mot behandlingsmidler og lusa har spredt seg til flere områder. Det er både behov for nye medikamenter mot lakselus og samordning av behandlingen, men utfordringene på dette området kan ikke bare løses gjennom økt medikamentbruk. Flere virkemidler må tas i bruk for å bremse den negative utviklingen.

Videre er det generelt samme antall påviste fiskesykdommer på lokalitetsnivå som i 2008. Det er færre anlegg med pankreassykdom og infeksiøs lakseanemi, men det er en økning i antall lokaliteter med infeksiøs pankreasnekrose.

Mattilsynet har god oversikt over sykdomsbildet i oppdrettsnæringen, men mangler kunnskap om svinn som følge av sykdommer. Det er urovekkende at vi liten grad har lyktes å redusere dette svinnet, både i forhold til fiskehelse, fiskevelferd og økonomisk tap i næringen.

Helsetilstanden i norsk husdyrpopulasjon er generelt god. Med unntak av blåtunge, som ble påvist i fire norske besetninger i 2009, har vi unngått store utbrudd av dyresykdommer. Et høyt antall svinebesetninger ble rammet av influensa A(H1N1)09, smitten kom trolig fra menneske. Oppfølging av influensasituasjonen i svinebesetningene blir en prioritert oppgave i 2010.

Tilstanden på fôrvarer er generelt god, selv om vi finner fiskefôr med for høye arsenverdier og økning av mykotoksiner i fôrhavre til landdyr.

Etisk forsvarlig hold av fisk og dyr

Mattilsynet mottok i 2009 flere rapporter om hendelser og bekymringsmeldinger enn tidligere år. Oppfølging av meldingene prioriteres, og disse sakene er ofte tunge og ressurskrevende.

Grunnet overgang til nytt rapporteringssystem i MATS har Mattilsynet fått utsettelse fra LMD med å rapportere på dødelighet under transport til 1.tertialrapport 2010.

Det var i 2009 registrert 9 tilfeller av dyretragedier på landdyr. Det er rapportert stigende tapstall av både sau og rein på beite, i antall berørte dyr er dette som en større utfordring enn dyretragedier.

Tap av laksefisk i oppdrett er forholdsvis stabilt og ligger på ca 13 prosent. Utviklingen i tap av torsk er bekymringsfull.

På grunn av store mengder laks i vaksineforsøk i 2007 er det registrert langt færre forsøksdyr i 2008. Antall forsøksdyr utenom fisk er relativt stabilt, i 2008 utgjorde fisk 97 prosent av alle forsøksdyr. Antall dyr som ble registrert brukt i smertestillende forsøk mer enn fordoblet seg fra 2007 til 2008. Dette skyldes trolig at Forsøksdyrutvalget (FDU) har endret praksis slik at smitteforsøk med fisk som medfører alvorlige symptomer og dødelighet skal anses som smertefulle ut fra et føre-var-prinsipp.

Antall autorisasjoner av dyrehelsepersonell er relativt stabilt.

God kvalitet, redelig produksjon og omsetning

Tilsynsprosjekt på ferskfisk ble avsluttet i 2009. Kampanjen har fokusert på råstoffkvalitet og hygienekrav i norske fartøy og mottaksanlegg, og resultatene viser at det er et forbedringspotensial, særlig innenfor hygieniske forhold. Det var få mangler knyttet til råstoffkvalitet.

Høsten 2009 ble det via RASFF meldt om ulovlige genmodifiserte linfrø i varepartier fra Canada importert i Europa. Disse frøene ble også påvist i Norge og forbudt omsatt. Det blir jevnlig påvist spormengder av genmodifisert mais og soyavarianter, felles for disse GMO-ene er at de har blitt godkjent for dyrking i opprinnelseslandet, men ikke i mottakerlandet.

Gjennom Mattilsynets tilsynsprosjekt for nøkkelhullmerking blant produsenter og importører viste det seg at de kjente regelverket dårlig og det manglet dokumentasjon på at produktene var vurdert for om de kunne nøkkelhullmerkes. Allikevel tilfredsstilte 32 av 35 undersøkte produkter krav til nøkkelhullmerking.

Miljøvennlig produksjon

Risikonivået for miljøaspektet ved bruk av plantevernmidler har stabilisert seg fra 2006 til 2009.

Antall økologiske virksomheter innen foredling har økt med 149 (til 2851) i 2009. Antall økologiske produkter har økt til 5706, mot 5667 året før. Arealet som nyttes til økologisk produksjon har økt med 8,6 prosent, nå er 5,6 prosent av det totale jordbruksarealet i Norge økologisk eller under omlegging.

Verdiskapning på matområdet

Mattilsynet skal i sitt virke bidra til verdiskapning på matområdet innenfor rammen av de andre målene. Tilsyn og etterlevelse av regelverket er de viktigste tiltak for å sikre markedsadgang i Norge og andre land.

Mattilsynet utstedte nærmere 39 000 eksportdokumenter for fisk i 2009, det er 11 prosent flere enn året før. Vi utstedte 500 eksportdokumenter for landdyr- og avlsprodukter, mot ca 200 året før.

Under merkeordningen KSL Matmerk er det fastsatt én ny produktforskrift i 2009: Forskrift om vern av produktnemninga "Sider frå Hardanger" som beskytta geografisk nemning.

Rapportering på virksomhet (Kap 4):

Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling

" Ved prioritering av rydding i regelverk i 2009 har vi fått opphevet en del forskrifter som "quick wins", utarbeidet bedre maler og fått frem en rekke områder som bør prioriteres.."

- Kari Bryhni, regelverksdirektør

Mattilsynet utvikler stadig det norske bidraget til god regelverksutvikling på matområdet i EU, og får gode tilbakemeldinger på arbeidet. Vi deltok på 197 møter i EU i løpet av 2009 mot 258 i 2008. Dette var en forventet nedgang grunnet nyvalg i kommisjonen.

Vi har gode systemer for å følge opp forpliktelser etter EØS-avtalen, notifisering av regelverk, utarbeiding og oppdatering av EØS-notater. Vi bidrar også i en rekke internasjonale fora. Vi deltok blant annet på 12 Codex komiteer i 2009. Vi deltar også aktivt i OIE (Verdens organisasjon for dyrehelse), EPPO (Plantevernorganisasjonen for Europa og Middelhavsområdet) og i arbeidsgrupper under Europarådet og Nordisk Ministerråd.

Føringene i *St. meld nr 23 (2005-2006) Om gjennomføring av europapolitikken* er fulgt opp og følges løpende. Dette gjelder også matdepartementenes dokument *Europastrategi på matområdet*.

Mattilsynet arbeider med å koordinere og lede utviklingen av en norsk struktur for mål og måldatoer som vil implementere WHO/UNECEs protokoll om vann og helse.

Arbeidet med Hygienedirektivet har pågått lenge i EU, og Mattilsynet har bidratt i arbeidsgrupper og ved å følge opp implementeringsforpliktelsene. Det har vært ressurskrevende, men nødvendig for å være forberedt til direktivet skulle innføres i Norge i 2010. Vi har bl.a. vært pådriver i forhold til regelverktutviklingen innenfor en rekke fisk/sjømatområder.

Mattilsynet har i forbindelse med markedsadgang for norske produkter hatt i overkant av 80 saker på sjømatområdet som har medført internasjonal kontakt. På andre næringsmidler enn fisk har det vært 13 saker. Russland er det landet som krever mest tid og ressurser i forbindelse med markedsadgang og en MOU (Memorandum of Understanding) mellom Mattilsynet og Veterinærtjenesten i Russland ble undertegnet i januar 2009.

I forbindelse med innføring av ny lov om dyrevelferd i 2010, har Mattilsynet arbeidet med nødvendige forskrifter for å tette huller etter lovendring. Endringer i loven gjorde det også nødvendig å utarbeide ny instruks for dyrevernemndene.

Mattilsynet legger løpende ut informasjon om regelverksarbeidet vårt på internett. Nå legges også bestillinger vi gjør til Vitenskapskomiteen for Mattrygghet (VKM) ut her, i tillegg til at vi har bestillingene på høring før de formelt oversendes VKM.

Mattilsynet har løpende fokus på forenkling og harmonisering av forskriftverket gjennom vårt forberedte EØS-arbeid, regelryddingsprosjektet og generelt ledelsesfokus. Vi går også gjennom nasjonale godkjenningsordninger. I etterkant av denne kartleggingen er det gjort endringer i forskriftsmalene og gitt retningslinjer for å forenkle og forbedre regelverket som utvikles.

Brosjyren "Ikke nok å være god kokk" ble i 2009 oversatt til arabisk, urdu, somalisk og tyrkisk og ble gjort tilgjengelig for nedlastning på www.mattilsynet.no.

Mattilsynets engelske informasjonsbrosjyre er oppjustert og utvidet med "forlengende" nettside.

Tilsyn

"Året 2009 var hendelsenes år for Mattilsynet, og hendelsene kom på løpende bånd. Det startet med utbrudd av dyresykdommen blåtunge i februar, og varte ut året - vi håndterte fortsatt lakselus ved årsskiftet."

Tilsynsdirektør Kristina Landsverk om 2009

I 2009 ble områdene fiskehelse, drikkevann og småskala produksjon av animalsk mat prioritert.

Tilsynsproduksjonen i 2009 var på omtrent samme nivå som året før, men mange hendelser i medførte en dreining av planlagt tilsynsaktivitet til "hendelsesområdene".

Mattilsynet har brukt mye ressurser til oppbygning av fiskehelsekompetansen internt i 2009. Lakselus har vært en hovedprioritet, og det ble satt stab for å koordinere tilsyn og regelverksutviklingen på feltet. Mattilsynet gjennomførte også et nasjonalt tilsynsprosjekt på beredskap innen fiskehelseområdet, og et tilsynsprosjekt på brønnbåter ble startet på slutten av året.

Tilsyn med vannforsyning har vært noe mindre omfattende enn i 2008, da det ble gjennomført en nasjonal kampanje på drikkevann. Mattilsynet samarbeider med andre myndigheter om blant annet forvaltningsplaner på vannområdet.

Det ble i 2009 ført tilsyn med 148 småskala virksomheter som produserer melkeprodukter og med 230 småskala kjøttvirksomheter. Vi har sett spesielt på virksomhetenes internkontroll og på kritiske punkter i produksjonsprosessen. Det er lagt ned mye arbeid i å forenkle tilsyn med småskalabedriftene og tilpasse regelverket til nytt hygieneregelverk.

Det har vært gjennomført ESA-inspeksjoner innenfor områdene skjell, veterinær grensekontroll, TSE/fôringsforbud, dyrevelferd og reststoffkontroll. Inspeksjonen om fiskehelse er utsatt til 2010.

Nasjonale tilsynsprosjekter bidrar til et mer systematisk, enhetlig og forutsigbart tilsyn. I 2009 sluttførte vi følgende prosjekter: Kjøkkenhygiene på sykehus og helseinstitusjoner, råstoffkvalitet og hygiene i henhold til regjeringens ferskfiskstrategi, velferd for pelsdyr, dagligvarekjedene – oppfølging, planteimportører. Rapport fra drikkevannskampanjen ble også ferdigstilt i 2009.

Følgende prosjekter ble igangsatt: Beredningsplanlegging ved akvakulturanlegg, transport av levende fisk, treemballasje og eggpakkerier. Disse vil være ferdige i 2010.

I tillegg til nasjonal kampanje rettet mot pelsdyranlegg, er det gjennomført flere regionale kampanjer med fokus på dyrevelferd. Det er videre gjennomført nasjonalt kurs for planteinspektørene.

Ny struktur og organisering av skjellkontrollen vurderes. Mattilsynet vurderer også en ny tilsynsmodell for forsøksdyr, og det utføres allerede noen inspeksjoner på vegne av Forsøksdyrsutvalget ved våre distriktskontor.

Det er revidert og vedtatt ny Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler.

Når det gjelder tilsyn med dyrehelsepersonell, har flere regioner planlagt og forberedt tilsyn. Utbruddet av svineinfluensa hos gris bremset imidlertid fremdriften noe.

Effektivisering av kjøttkontrollen er ønskelig, og nye tilsynsmodeller der bransjen selv overtar noen av oppgavene vurderes. På fjørfeslakteriene er dette arbeidet allerede igangsatt.

Hendelser

”Det var utfordrende å håndtere utviklinga i saken sett i lys av den store interessen hendelsen hadde både blant produsenter og i media.”

*Regiondirektør i Trøndelag, Møre og Romsdal, Bjørn Røthe Knudtsen,
- om håndtering av svineinfluensa hos gris.*

2009 var et år preget av mange hendelser. I februar ble blåtunge påvist i Norge. Dette var det første utbruddet av en A-sjukdom i Norge på mange år, og Mattilsynet satte nasjonal stab for å effektivisere håndteringen. I tillegg har Mattilsynet bl.a. håndtert fotråte, resistent lakselus, kjøttbeinmel i fôr, svineinfluensa hos gris, E.coli utbrudd, funn av shigella i importerte sukkererter, utbrudd av minèrflue og nellikvikler, samt mistanke om GMO i soya.

Hendelser er ressurskrevende, både for distriktskontorer, regionkontorer og hovedkontoret. Mattilsynet mottar gode tilbakemeldinger på hvordan oppgavene er løst, spesielt i forbindelse med håndtering av hendelser knyttet til dyresykdommer. Dette gjelder særlig forholdet til og samarbeidet med næringen.

Mattilsynets åtte regioner har ulike tilsynsutfordringer og prioriterer sitt arbeid ut i fra faglige vurderinger og kunnskap om regionen. (For detaljer, se kap 4.5l.)

Kunnskap om status og utvikling av tilstand

Mattilsynet startet i 2009 arbeid med tre områdeanalyser som vil fortsette i 2010:

- Planter og primærproduksjon av vegetabilsk mat
- Fiskehelse og -velferd.
- Produksjon av næringsmidler

Vi har i 2009 fulgt opp områdeanalysene fra 2008 som omhandlet Fôr, Servering, Drikkevann og Evaluering av OK-programmene.

Det er i 2009 etablert OK-programmer på fiskehelseområdet som dekker de viktigste truslene mot Norges gode status. Programmet på villfisk er gjennomført i henhold til planen. Mattilsynet etablerte i fjor flere fiskehelseprogrammer som vil avdekke de viktigste truslene på området, og det arbeides for å effektivisere programmene.

I
Innenfor kostholdsområdet samarbeider vi med Helsedirektoratet om Norkost 3 (en landsomfattende kostholdsundersøkelse blant voksne). Forarbeid for ny versjon av Matvaretabellen i 2010 er utført i 2009. Mattilsynet samarbeider også med Helsedirektoratet om flere informasjonstiltak rundt innføringen av EUs barnematdirektiv.

Administrativ beredskapsplan er harmonisert med Sivilt Beredskapssystem (SBS). Alle beredskapsplaner er revidert.

I henhold til avtale med Statens legemiddelverk, gjennomførte Mattilsynet i 2009 706 tilsyn på området omsetning av legemidler utenom apotek. I 2008 var det 648 tilsyn.

Administrative krav og forventninger (Kap 5):

Etatsrevisjon

I 2009 ble etatsrevisjonen "Myndighetsutøvelse og rettssikkerhet" gjennomført. Rapporten offentliggjøres i mars 2010.

Det gjennomføres også lokalrevisjoner i regi av regionkontorene, dette er geografisk avgrensede revisjoner. Tre regioner gjennomført slike revisjoner innenfor områdene sjømat, serveringssteder og dyrevelferd i 2009.

Det ble i 2009 opprettet en egen stilling som etatsrevisor i Mattilsynet, denne rapporterer direkte til administrerende direktør.

Bemanning

Mattilsynet hadde ved utgangen av 2009 en bemanning tilsvarende 1330 heltidsansatte. Vi hadde nedgang i sykefraværet, fra 5,97 % i 2008 til 5,69 % i 2009. Definert mål internt var 5,7 %.

Andelen kvinnelige ledere er økt med 2,5 %, til 53 % fra 2008 til 2009. Kvinner utgjør 61,5 % av den totale arbeidsstokk.

MATS (MAttilsynets TilsynsSystem)

Mattilsynet har lagt vesentlig vekt på elektronisk forvaltning og effektivisering i utviklingen av MATS. MATS er Mattilsynets arbeidsflyt- og beslutningsstøttesystem for tilsynsvirksomheten. MATS er også et verktøy for eksterne aktører gjennom MATS skjematjeneste (e-dialog). I tillegg er det utviklet løsninger for elektronisk samhandling med eksterne aktører gjennom web-service og filoverføring.

MATS-prosjektet avsluttes sommeren 2010 og vil da dekke tilsynsprosessen og elektronisk forvaltning innenfor alle Mattilsynets fagområder.

Nettbaserte forvaltningsløsninger

Gjennom fagsystemutviklingen i MATS er det etablert løsninger for direkte registrering gjennom AltInn-portalene.

Mattilsynet har felles mottak for behandling av fysisk og elektronisk post, samt fysiske og elektroniske fakturaer. Mattilsynet har etterspurt kompetanse på dokumentasjonsområdet og vårt dokumentssenter har stadig referansebesøk fra andre statlige etater som vurderer felles postmottak og arkiv.

Kommunikasjon og informasjon

Kommunikasjonsstaben samarbeider tett med fagavdelingene og regionene. Mesteparten av bistanden er medierådgivning, bistand i forhold til Mattilsynets nettsteder, samt råd ved evalueringer/undersøkelser. På store saker utarbeides det medieplaner.

Trygg Mat-undersøkelsen ble gjennomført for siste gang i 2009. Den viser at det fremdeles er et lavt bekymringsnivå i befolkningen, og det er en utbredt oppfatning at myndighetene kontrollerer maten slik at bare trygg mat selges.

Våre nettsider er mye besøkt, men de tekniske løsningene er foreldet og underdimensjonert. Dette kan få konsekvenser for muligheten til å nå ut med viktig informasjon ved hendelser. Et arbeid for å oppdatere web-løsningene ble startet i 2009, dette skal videreføres i 2010.

Mattilsynet var nevnt i 21 793 medieoppslag i 2009. Til sammenligning var det 18 000 oppslag året før. Utbrudd av dyresykdommene blåtunge og svineinfluensa, høyt nivå av lakselus, E.coli-utbrudd og nasjonal tilsynskampanje på pelsdyr var de sakene som fikk mest oppmerksomhet i pressen. Også dyretragedier genererer mange oppslag.

Samarbeid med kunnskapsinstitusjonene på matområdet og VKM (Vitenskapskomiteen for mattrygghet) (Kap 6)

Samhandlingen er god. Mattilsynet har avtale med flere statlige kunnskapsinstitusjoner: Veterinærinstituttet, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Nasjonalt institutt for ernæring og sjømatforskning, Bioforsk, Havforskningsinstituttet og Norges veterinærhøgskole.

VKM leverer risikoanalyser til Mattilsynet, disse publiseres på våre nettsider. Mattilsynet inviterer årlig Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) og kunnskapsstøtteinstitusjonene til fellesmøter for å diskutere prinsipper og prioriteringer.

Økonomi og regnskapsresultat (Kap 7)

Mattilsynet hadde i 2009 et samlet driftsbudsjett på 1 168 M NOK.

Den relativt store økningen i disponibel bevilgning fra 2008 til 2009, skyldes bl.a. at Mattilsynet ble tilført i alt 40 mill. kr til å løse nye oppgaver, herav 15 mill. kr til håndtering av blåtunge.

Andelen brukerfinansiering er den laveste siden etableringen av Mattilsynet i 2004. Mens vi i 2008 hadde 65 prosent andel brukerfinansiering, mot 61 prosent i 2009. Mattilsynet krever inn gebyrer og avgifter i henhold til gjeldende forskrifter og føringer i tildelingsbrev.

Ressursbruk (Kap 8)

Tallene fra de ansattes tidsregistrering viser en relativt stor økning i tidsbruk til tilsyn, mens vi bruker markant mindre tid på styring og internadministrasjon. Dette skyldes sannsynligvis riktigere registrering av arbeidet enn før. Mattilsynet er godt fornøyd med at vi ser en økning i tidsbruken knyttet til våre hovedprosesser og en nedgang i tidsbruken knyttet til våre interne styre- og støtteprosesser.